

Türk Edebiyatının Bir Klasiginde Adalet Düşüncesi Üzerine : İnce Memed

Yaşar Kemal

Özet: Eserin adı İnce Memed'tir.Çukurova yöresi anlatılmaktadır.Ağa ve aşiretçilik sistemi ele alınmıştır.Ezilen bir sınıf vardır.Ağa bütün gücü elinde bulundurmaktadır ve keyfi olarak bu güçleri kullanmaktadır.Hikayede İnce Memed kahramnı olmuştur halkın başkaldırışıyla.Ve ağalara karşı savaşımaktadır sürekli.Yaşar KEMAL eserinde yaşanan hukuksuzluğu adaletsizliği çok güzel bir şekilde anlatmaktadır.

Anahtar Sözcükler: Adalet,sivil itaatsizlik,sosyal adalet,hukuk,baskaldırış,ezeilen sınıf.

Doğu Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi- Burcu ÖZCAN

Yaşar Kemal'in 1955 yılında yazdığı ilk romanıdır İnce Memed.Bu kitap 1984 yılında İngiliz aktör ve yazar Peter USTİNOV tarafından Memed My

Hawk(Şahidim Memed) adıyla sinemaya uyarlanmıştır.Cumhuriyetin ilk yıllarında köylü kendi kaderine terk edilmiş eşraf ve ağalar köylüyü sömürmektedir.Yani ezilen bir sınıf vardır.Gücün önemli olduğu bir dönemdir.Hikaye Çukurova Yöresinde geçmektedir.

Romanın öyküsü Anadolu ve Çukurova halkının geri kalmışlığı,cehaleti,sefaleti ve ağaların yöreye hakim olması üzerinde oluşmuştur.Çukurova köylüsü baskıya maruz kalan ‘mecbur bırakılan’ bir halde bir kurtarıcı beklemektedir.Roman toplumsal bir yara olan köylü,ağa ve yöneticilerin çatışması üzerine kurulmuştur.Romanın baş kahramanı olan Memed kişisel öcünü alır fakat köylüler onun yakasını bırakmaz.İnce Memed halkın yarattığı bir kahramandır bundan dolayı halkın huzurunu bereketini ve rahatını sağlamaya çalışır ve haksızlıkları önlemeye mecburdur.Hükümetin yapamadığını halk kendi kahramanından bekler.Bu kahramanı olağan üstü özelliklerle süsleyerek kendilerine bir kurtuluş umudu yaratmışlardır buda İnce Memed’tir Romanın en belirgin konusu sınıf ayrımının olmasıdır ve ağaların yoksul halka yaptığı zorbalıklardır.Ezilen sınıf vardır buda halktır.Halk egemenliğinden çok uzaktadır halkın hakları yok denecek kadar azdır.Her şeyi ağalar belirler cezalandırma yetkisi ağalardadır kısacası köle gibidirler.Romanda Zulüm acımasızlık sömürü baskı bencillik acizlik toprak hırsı temaları çok çarpıcı bir şekilde işlenmiştir.Romanda bulunan ağalar son derece zalimdirler köylüler ise sığınacak yerleri tutunacak dalları olmadığı için haklarını gerektirdiği gibi savunamamışlardır,boyunları büküktür her türlü zulme ve zalimliğe mecburdurlar.hükümetin görevlendirdiği yönetici ve komutanlar da ağalarla işbirliği yapar ve askerler köylüleri sürekli dayaktan geçirirler.İnce Memed Abdi ağayı öldürmek ister öldürünce her şeyin çözüleceğini düşünür fakat yanılır,çünkü Abdi ağa gitmiş yerine ondan zalim daha acımasız yeni ağalar gelmiştir köylü yine perişan ve açtır.romanda göze çarpan diğer bir tema ise Eşkîyalıktır.Eşkîyalık ikiye ayrılır soylu ve soysuz olmak üzere.İnce Memed soylu bir eşkıya olarak karsımıza çıkar önce sevdiği kız için silahını ateşler sonrasında ise halkı için köylüye zulmeden köylüyü perişan eden ve aç bırakan köylünün namusuna el uzatan ağaları eşkıyaları ağaları öldürür.Köylünün korucusudur.İnce Memed bir halk kahramanıdır.Toplumsal sözleşmecilere benzemektedir bir anlamda,çünkü toplumsal sözleşmeyle bir leviathan oluşturulacağını ve bununla birlikte bir düzen getirileceğini vurgulamışlardır.Sözleşmenin tanımı ise karşılıklı hak devredilmesidir.Halk belirli haklarını devredecek devlet ise bu haklara karşılık olarak verilen hakları koruma ve bunu getirisini sunacak.Yaşar kemal eserinde bir İnce Memed karakterini yaratmış ve İnce Memed belirli olan ve kurulu düzen oluşturan dinsel ve aşiretçilikle yönetim hakkına sahip olan ağa karakterini yıkmaya çalışmaktadır,çünkü halkı ezen bir sistem vardır.ağa bütün güçleri kendi eli altında toplamaya çalışmıştır.Hobbes ile bağdaşan nokta bir bakıma

budur;adaletsizlik olması için önce yasa olması gerektiğini düşünmesi ve bu adaletin yasa ile sağlanacağını ortaya koymuştur.Hobbes doğal yaşamdan çıkılması gerektiğini savunmuştur.İnsan insanın kurdur demiştir.Doğal yaşamdan çıkıldığında bir düzen olabileceğini düşünmektedir.Ayrıca Devlet olmadan insanın yaşamı yalnız, fakir, mutsuz ve kısadır cümlesiyle Hobbes düzenin gerekliliğini çok güzel anlatmıştır.İnsanların bilinçlenmesi gerekir bunun içinde bir başkaldırı olmalıdır.Bu başkaldırısı İnce Memed üstlenmiştir.Yaşar Kemal kitabında başkaldırısı nedeni ile açıklamaktadır.Ağa ezilen bir sınıf yaratmış ve bu insanların emeklerini,mülkiyetlerini hatta hayatlarını sömürmektedir.İnsanların imkansızlıkları bir şey yapma gücü olmaması ağaya itaati gerektirmektedir.Ama İnce Memed yaşadığı zulme yediği dayaklara ve en önemlisi insanlara yapılan haksızlıklara karşı gelmiş ve bunun için mücadele etmiştir. “*Beni döve döve öldürürdü.Hem çift sürdürürdü çakırdikenlikte yalınayak O da ayazda Hem öldürürdü Birinde beni bir dövdü, bir dövdü. Bir ay yataktan kalkamadım. Herkesi döver ya, beni çok döver.*”⁽¹⁾ Halka zulüm eden bir Ağanın varlığını çok derin anlatılmıştır.Şiddeti kendi elinde bulunduran bir ağa ve bu şiddete mecbur olan bir halk tasviri vardır. Hobbes içsel bir analiz yaparak davranışların kökeninde belirtmektedir; *Kazançta başkalarının kişiliklerine ve mülkiyetine egemen olmak için; güvenlikte kendilerini korumak için; şöhrette ise kendi kişiliklerine yönelen maddi olmayan aşağılamaları önlemek için şiddet kullanılır.*⁽²⁾

⁽¹⁾İnce Memed Serisi (s.23)

⁽²⁾GÜNAY M.Kemal Felsefe ve Toplumsal Bilimlerde Diyaloglar // Ocak 2009 // Sayı: 1/4
HOBBES'TA DOĞA DURUMU ÇÖZÜMLEMESİNİN ELEŞTİRİSİ

Ağaların kendi çıkarları için şiddeti araç edinmesini anlatmıştır yazar.Eserde sivil itaatsizliğe rastlanmaktadır.Bu itaatsizlik bireysel olsa da ilk başlarda toplumsal bir olay haline gelmiştir.*Bu halktan, bu ezilmeye, aşağılanmaya, küçük görülmeye, insandan sayılmamaya alışmış halktan hiçbir şey çıkmaz.*⁽³⁾Bu cümleden anlaşıldığı gibi haklı aciz görmektedirler ama yurttaşlar bilinçlenmeye başlamıştır.Her eylemin bir bedeli muhakkak vardır,adaletsizliği ortadan kaldırmak gerekir bunun için bir yasa oluşturulmalı.Peki bir yasanın adil olup olmadığı nasıl anlaşılabilir?Adil yasa sadece ahlaki kurallara bağlı olmamalı.İnsanların keyfi oluşturduğu bir yasa olmamalı.İnsanı aşağılayan her yasa adaletsizdir.Eserde Ağa karakterleri sürekli halkı ezmekte ve onlar üzerinde güç kullanmakta Yurttaşlarda bu ağalara itaat etmektedirler.İtaat varlığını buyruk ve emirden alır.Bu sivil itaatsizlikle direnme hakkı vücut bulmaktadır.Halkın kendini savunabileceği bir güç yoktur bu yüzden ağadan gelen her şeyi kabullenmek zorundadırlar.

⁽³⁾İnce Memed Serisi (s. 356)

Mecbur insan konumdadırlar.Zulmede göz yummaktadırlar. *Köyde, ayağının üstünde kalabilecek bir tek adam bırakmadı. Yediden yetmiş hepimizi, kadın*

erkek, kız kısrak demeden yatalak etti ⁽⁴⁾ *İşkenceden bağırانları görünce bu adamın zevkten gözleri dönüyor, ağzı sulanıyor, dudaklarını yalıyor, kollarını açarak gerin babam gerin ediyordu.* ⁽⁵⁾ Çoğu zaman bunu bir zevk uğruna bile yapabiliyorlardı çünkü güç ve imkan onların elindeydi bu imkanları istedikleri gibi kullanıyorlardı. Zalimce hem de. Ayrıca Yaşar Kemal'in Aristo ile birleştiği noktalar vardır Aristo; en kötü düzen bile düzensizlikten iyidir demiştir. Bir düzen oluşturulmalıdır. Aşiretçiliğin, dinsel yönetimin üstünde olan bir düzen. Sosyal adalete ve sosyal barışa da değinmiştir yazarımız. Sosyal adalet bireylerin eylemlerini değil, bir bütün olarak toplumun adaleti ve adaletsizliği bakımından değerlendirilmelidir. Buna göre bir düzen oluşturulmalıdır. Sosyal adaletin amacı, bireylerin eşitliğini tam olarak sağlamak değil, fakat eşitsizlikleri mümkün olduğunca gidermektir. Ezilen bir sınıfın varlığını yok etmek yani eşitsizlikleri ve adaletsizliği aza indirmek gerekir. *Sosyal ve ekonomik eşitsizlikler öyle ayarlanmalıdır ki, bunlar hem en az avantajlı olanların, en büyük yararına olmalıdır. Hem de adil fırsat eşitliği şartları altında herkese eşit olan görevlere ve mevkilere bağlı olmalıdır.* ⁽⁶⁾ Aristo'nun dağıtıcı adaletinde ki gibi, her bireye kendi yetenek ve değerine göre düşenin ne olduğunu değil. Herkese bir bütünün bir parçası, bir üyesi olarak düşen hak ve görevler verilmelidir. Olayda ise sosyal adaletsizlik kendini yoğun olarak gelir ve mal paylaşımı ile eğitimsizlik noktasında göstermektedir. Feodal ilişkilerinin yoğunlaşması ağalığın canlı tutulmasına neden olmuştur.

⁽⁴⁾ İnce Memed serisi (s. 497)

⁽⁵⁾ İnce Memed serisi (s. 500)

⁽⁶⁾ OKŞAR Mustafa, Sosyal Adaletin Onuncu Köye Sürgünü

Sosyal eşitsizlik ve adaletsizliği içinde barındıran mevcut durumu karşı konulmaz yazgıları gibi algılayan. Köylülerin bu düzenini ilahi bir kaynaktan geldiği düşüncesindedirler ve bundan ötürü zulme boyun eğmektedirler. *Ve bunca yoksulluk, bunca zulüm, bunca insanlık dışı koşullar içinde yaşayan köylüler.Vay cevizin hali, vay benim hatim.Ve köylüler.Anacık Sultanın yüzüğünün kerametine inanan* ⁽⁷⁾ . Sosyal adaletsizlik oldukça belirgin ve katıdır.Köyde, bu nedenle adaletin nasıl gerçekleştirileceği konusunda bilinç yoktur.Eğitimsizliğe, adaletsizliğe, dinsel doğmalara, egemen olan güce, o gücün cahilliğine ve sosyal adaletsizliğin düzenine güç, birleşen yürekli halktır.Halkın bu adaletsizlik karşısında bilinçlenmesi ve başkaldırması gerekir. *Dünyanın bütün kötülüklerine baş kaldır. Bazen senin iyiliğin başkasının kötülüğüne de olabilir. Kendi iyiliğine de baş kaldır.* ⁽⁸⁾ Sivil Farkındalık yaratmaya çalışmıştır yazarımız.Sorunların bir bütün olarak ele alınması gerektiğini insanların ben iyiyim demesiyle kalmayıp insanların iyiliğini de düşünmesi gerektiğini savunmuştur.Ben merkezinden uzak olunmalı her şey toplumdaki insanların bütününe huzuru ve eşitliği için olmalı.Sanat ile haklın sorunlarını iç içe tutmuştur.Edebiyat ve Hukuk'u çok güzel birleştirmiştir.Edebiyat için hukuk,hukuk için edebiyat var olmalıdır demek istemiştir. Halka yapılan kötülüklerin zulümlerin sömürülerin karşısında durmuştur sanatıyla hep, Ve sanatı halkın sorunlarının bir parçası olduğunu hatta halkın sorunlarının ve sanatın içice olduğunu etle kemik gibi birbirinden ayrılması zor bir şey olarak vurguluyor.Adalet duygusu yüksek olan bir yazardır Yaşar Kemal.Bütün eserlerinde Sorunları dile getirmiş sanatı yani edebiyatı sorunları anlatabilmek için bir araç olarak kullanmıştır.

⁽⁷⁾İnce Memed Serisi (s. 26).

⁽⁸⁾ İnce Memed Serisi 3

En yüksek makamlarda bile olsak kimseye haksızlık etmeye hakkımız yoktur.Bunu ana fikir olarak benimsemiştir yazarımız.Yüksek olan adalet duygusunu bütün eserlerinde olduğu gibi bu eserinde de ön planda tutmuştur.Halkın geri kalmışlığını kendi amaçları için kullanan aşiretçiliği ve ağalık sistemi güzel bir üslûbla anlatmıştır.İnce Memed eserinde sanki bir devlet yokmuş gibi bir anlatı içine girmiştir. Bu durum bölgedeki aşiretsel yapının kendi içindeki sisteminden kaynaklı doğmuş olabilir.Devlet üzerinde hak ve hukuk arama yerine bölge coğrafyasındaki yapı üzerinde yoğunlaşmıştır.Bunun için de ağalık başta olmak üzere bütün egemen güçler üzerinde eleştirilerini yoğunlaştırmaktadır.Böylelikle başkaldırıyı ve bilinçlenmeyi öne çıkarmıştır.Bütün betimlemeleri ustaca yapmıştır.Ağa baskısı karşısında dağa çıkan eşkıya “İnce Memed”le yazar, bir destan kahramanını anlatırken aynı zamanda toplumsal yapıdaki aksaklıkların da eleştirisini yapar.Kurduğu imge ve mit dünyası, benzetmeler,doğanın tüm yönleriyle anlatımı, kullandığı dil, yerel sözcükler ve yakarışlar, sövgüler onun anlatımını canlı ve etkileyici kılmıştır.Anlatımındaki akıcılık düşle gerçeği, doğayla insanı iç içe vermedeki başarısından kaynaklanmaktadır.Olağanüstü düş gücüyle, modern romanla epik anlatım biçimlerini başarıyla bağdaştırması onu özgün ve güçlü kılmıştır.Yaşar KEMAL usta bir anlatımla karşımıza durmaktadır.

Yaşar Kemal 1950’lerde İnce Memed’le başladığı roman serüvenine akabinde Demirciler çarşısı cinayetini,Kale kapısını,Dağın öte yüzünü eklemiştir.Al gözümlü Seyrele salihî,Kuşlarda gittiği Kaleme almıştır.Ulu ozan olgusunun ötesinde üstadlık çağında sınırların insanlığa verdiği yıkımı yazmıştır.Yaşar Kemal

külliyyatıyla topyekün bir barış çığlığıdır.Son romanlarında da savaşların yıkımını ver barışın gerekliliğini ele almıştır.Makalemi Yaşar kemal'in güzel bir cümlesiyle sonlandırıyorum.Dađlar,insanlar ve hatta ölüm bile yorulduysa,şimdi en güzel şiir,barıştır.

KAYNAKÇA

GÜNAY Mustafa-Felsefe Tarihinde İnsan Sorunu

GÜNAY M.Kemal Felsefe ve Toplumsal Bilimlerde Diyaloglar // Ocak 2009 //
Sayı: 1/4 HOBBS'TA DOĞA DURUMU ÇÖZÜMLEMESİNİN ELEŞTİRİSİ

KEMAL Yaşar –İnce Memed serisi 1

KEMAL Yaşar –İnce Memed serisi 2

KEMAL Yaşar –İnce Memed serisi 3

KEMAL Yaşar –İnce Memed serisi 4

OKŞAR Mustafa - Sosyal Adaletin Onuncu Köye Sürgünü